

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MERJELÉNIK MEGTENKÉNT EGYSZER:
szombaton és egyes rendki-
vüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlevéltár (városház,
földszint 7. sz. lde küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája, lde küldendők
az előfizetési díjak és hírdet-
ések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VÉCSEY IMRE. ♦♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Hegymegi Kiss Áron.

1815—1908.

Százados tölgy omlott össze a kor sulya alatt.
Az Ur házának erős oszlopa dőlt le...

Egy egész Embert siratunk, aki nem csillogó
aranyával, hanem eszméjének és szívének kin-
cseivel foglyul ejtette a jó emberek hűséges ér-
zését és mélységés tisztelét...

Elpíhán hegymegi Kiss Áron püspök...

Árván maradt a tisztántul ref. egyházkerület,
mely vezérét gyászolja és siratja az elhunytban...

Százezrek küldenek sóhajt, könyvet, emléke-
zést, imádságot és virágot ravatalához. Nemcsak
hívei gyászolják, hanem mindazok, kik hosszú
élete munkásságának élő tanúi és olvasói voltak.

És méltán, mert mint pap, mint hazáját sze-
rető szív és mint ember, egyaránt méltó kő-
nyeinkre.

Egész élete a nagy és fonséges eszmék szol-
gálatában telt el.

Hű pásztor a egyházának, lelkes fia ha-
zájának, míg boldogságos család életével példát
adott mindazoknak, akik a csöndes otthon bé-
kesség napjai után sóvárognak.

Ifju korától vezére, munkása volt a közügyek-
nek és hosszú élete alatt mindazon munkából
kivette részét, mely az igazi férfi esztét, szívét és
akaraterjét megpróbálja.

Mikor megmozdult a nemzet lelke, — a felirat,
mely a nemzeti kormányt üdvözölte, a Kiss Áron
aranytollából fakadt. A még akkor ifju lelkész
aggódmát, reménységét önti ki a feliratban.
Borongás egyfelől, bizalom másfelől a jövőben.
Az irás minden betűje a lángoló hazaszeretet
egy-egy értékés gyöngye. Szíve, elméje, hazasze-
retete, közjogi tudása, érett bölcsesége léptek
frigre ezen történelmi értékű felirat megszer-
kesztésénél, nem csoda tehát, ha annak minden
vonása egy bevezetett, tökéletes mű.

A haza függetlenségéért küzdő félistene-
ket mint tábori pap a csatamezőre és a honvé-
deket Désig kísérte. Vigasztalva lelkesítette azokat,
akik a nagy eszme érdekében készek voltak
életüket áldozni a szabadság omladozó oltárára...

És mikor Világosnál elborult a haza ege, mi-
kor elérkezett a nemtelen bosszu és irtózatok

megtorlás órája, Ó is némán tűrte az üldöztetést.
Szenvednie kellett, mert az igaz ügy apostola
volt... Nem panaszzkodott, sőt büszke volt sebeire
és haláláig áldotta ama napokat, melyekben az
álmaiból felriadt nemzet rabbillincseinek meg-
törésén fáradozott.

Csöndesedvén az idő, visszatért hívei közé
emlékeivel, megbeszett hazafiai lelkével. De seb-
zést lelkéből áldás fakadt híveire. E perctől fogva
nekik élt, gondviselő lelkipásztoruk volt egy fél-
századon át. Híven ápolgató, metszeget az Ur
szólójét rendületlen hitével és szeretetével. Akkor
volt boldog, ha dolgozhatott. Fáradszatlan volt,
mint esperes is tevékeny részt vett Szatmár vár-
megye zöld asztalánál is. Nagy érdeme, hogy tet-
tel, szóval és példával fáradozott a papság tudomá-
nyos kiképzésén, alapmeggyőződéséé válván
benne az irás intelmé: A papok ajkai őrzik a
tudományt és a törvényt az ő szájából kérdezik.
Mint zsinati tag sok értékes és nagy eszmét vitt
diadalra. Irodalmi munkásságát sok érdemes
munka dicséri. Egyszóval nem pihent, egész éle-
tében kalauza lévén a kötelesség és legszebb
gondolata: hivatásának hű betöltése.

A tisztántul ref. kerület tehát csak az igaz
érdemek előtt hajította meg lobogóját, midőn őt
püspökének választotta. Egy hosszú élet munkás-
sága nyert ezzel betelölést, koronát... Egy igazi,
érezsben és gondolkodásban magyar pap, a lan-
kadatlan buzgalmu, szeretetben gazdag, minden-
kinek vallásos meggyőződését megbecsülő, saját
egyházának nagy érdekeit tisztés fegyverekkel
védő, a közügyekért lelkesedő, a szent és világi
tudományokat szeretettel átkaroló, bölcs, igaz és
jó ember lett jutalmazva a püspöki méltóság el-
nyerésével. A tisztántul egyházkerület tehát csak
önmagát tisztelte meg, midőn Kiss Áront a nagy
Révész Bálint örökébe ültette.

És habár vállain az aggásg terhével foglalta
el főpapi székét, világos elméjével és fáradszatlan
munkásságával bölcsen vezette egyházának hajó-
ját a csöndes vizeken épp úgy, mint a zajló hullá-
mokon. A krisztusi szeretet vezetvén őt minden
gondolatában és cselekedetében, a hullámok le-

Az állami segítség nyújtás mérvének a meghatározásánál ugyanis két nagy akadályllyal kell számolnunk is ezek:

1. Az állam pénzügyi helyzete, amely minden oldalról igénybe vétetvén, csak valami mérsékelt igényeket elégíthet ki.

2. A városok vagyoni viszonyaiban fenálló nagy aránytalanság.

Ez a két körülmény igen megnehezíti az állami segítség helyes, igazságos és arányos kulcsának a megállapítását.

Ilyen körülmények között aligha lehet egy végleges, minden városnak egyenlően jutó segítségre számítani, hanem a nyújtandó segítség csak ideiglenes s a legkiáltóbb szükségét eltüntető megoldás lehet s azt célozná, hogy megszüntetvén a nagy aránytalanságokat, a városokat előkészítse egy állandó jellegű jövedelmi forrás megszerzésére.

Ezen cikkemben tehát nem az állami funkciók ellátásának a recompensatioja, hanem a szükségesség elvéből indulok ki s a segítség mennyiségét az egyes városokban mutatkozó szükséghez szabom.

A recompensatio elve szerint minden város olyan arányú segítséget igényelhet az államtól, amilyen arány azon összeg, amennyit az állami funkciók ellátására áldoz, tekintet nélkül arra, hogy vagyoni helyzete indokoltá teszi-e az állami segítség igénybe vételét, vagy sem.

Vagyis ha a recompensatio elvéből indulunk ki, akkor az állami segítség aránylagosan osztatva meg, abból ugyanolyan mennyiség jut olyan városnak, amely 100% pótdóval küzködik ugyananyit jut olyan hasonló nagyságú városnak is, amelyik még abban a szerencsés helyzetben van, hogy a pótdótot nem ismeri.

Mi lenne ennek a következménye? Az, hogy a városoknál mutatkozó legellentétebb pótdó skálák lehető egyenlősítésére nem vezetne a nagy aránytalanságok megmaradnának továbbra is, a jelenleg is tűrhető helyzetben levő városok még jobb helyzetbe kerülnének, azok a városok pedig, amelyek ma is nagyon magas pótdó %-al dolgoznak, egy-két %-al lejjebb szállíthatnák ugyan pótdójukat, de a sorvadás processusából még sem volnának képesek kibontakozni.

Éppen ezen indokoknál fogva az állami segítség igényét nem a recompensatio jogcímére, hanem más jogcímre állapítom.

Vizsgáljuk csak meg, hogy azok a városok, amelyek most is tűrhető helyzetben vannak, egyedül a polgárai szorgalmának és takarékoságának köszönhetik-e e helyzetüket. S azon városoknak a tarthatatlan helyzetét, amelyek ma 80—120% pótdóval küzködnek, egyedül a polgárai és a vezetők könnyelműsége, rossz gazdálkodása okozta-e? Nem. Ugy egyik város vagyonosodásának, mint a másik város eladósodásának a polgárai és vezetői helyes és okszerű gazdálkodásán, illetve a polgárai és vezetői könnyelműségén kívül még egyéb, a polgárokon és vezetőkön, szóval a városokon kívül álló körülmények játszottak közre, hogy ma az egyik város gond nélkül élhet, a másik pedig csak tengődik.

Azok a városok, amelyek a multban a királyok kegyéből birtokokhoz, privilegiumokhoz jutottak, vagy a közel multban a politikai szolgálatokért kedvező elbánásban részesültek, ennek az áldásait kétségkívül érzik ma is. Azok a városok pedig, amelyeknek a királyi kegy nem jutott semmit, vagy csak nagyon keveset, amelyeknek vagyona alig volt s csak a polgárai megadóztatására támaszkodott, amelyeket a fő vasuti vonalak építésekor kihagytak a számításból, hogy a vasutat a befolyásos politikusok birtokain vigyék keresztül, azok a városok, amelyek a köztintmények elhelyezések erejüket messze túlhaladó áldozatot hoztak, azok ezen mostoha bánásmódot érzik s ennek a terheit a 80—120% pótdó fizetésével viselik most is.

Vagyis az államhatalom kedvezése nagyrészt oka a városok egyrészénél a tűrhető helyzetnek, s az államhatalom mostoha bánásmódja az oka a városok más részénél a tarthatatlan állapotoknak, Nem-e igazságos tehát, ha ez az államhatalom, amely kétféle marokkal mért a városoknak, most első sorban azoknak a városoknak siet a segítségére, amelyeknek eddigelé csak a szűk markát mutogatta.

Ime így boszulta meg magát az állami licitáció. Az állam ahelyett, hogy a köztintmények elhelyezésénél a célszerűség, a szükség s a városok alkalmas földrajzi fekvését vette volna figyelembe, a városok között egészségtelen versenyt támasztott, a köztintményeket a városok által felajánlott anyagi előnyök mérvéhez képest helyezte el.

Az állam részére történt városi építkezések különösen hozzájárultak ahhoz, hogy a városok terhei oly nagy mértékben felszaporodtak. Különösen kaszárnyák, iskolák stb. egyéb állami célokra szolgáló épületek építésére történtek óriási befektetések s az ezen épületek után fizetett bérösszeg soh' sem hozta meg azt a kamatot, amivel a telek és az építés költségeit törleszteni lehetett volna, mert már az építés maga is sokkal többé került a városnak, mint egy magán embernek került volna; azonkívül a fenntartás részint a lanhya felügyelet, részint az ellenőrző közeg megbízhatatlansága folytán sok pénzt emésztett meg.

Szóval az állam levén nagyrészt oka a városok eladósodásának, az államnak kell most nyújtani a gyógyító irt is.

Innen meritem én a jogcímét az állami segítséghez, amely segítség főleg azon városokat kell, hogy illesse, amelyek, mint fentebb kimutattam, az államhatalom mostoha elbánása folytán nagyon magas pótdóval küzködnek.

Nézelem szerint tehát az állami segítséget a városoknál tapasztalható szükség mérvéhez kell szabni s ezt a célt kivánom szolgálni alább kifejtendő javaslattal.

Mielőtt erre rátérnék, foglalkozni kívánok az állami segítség azon módzataival, amelyek mint városoknak adandó kárpótlás az utóbbi időkben felhozattak.

Az állami javadalmozás gyakori formája, hogy az állam bizonyos adókat vagy azok bizonyos hányadát a község pénztárába utalja.

Igy a porosz törvényhozás az 1848. és 1851. évi örlési törvény által az állampénztárnak biztosított tiszta jövedelem egyharmadát engedte át a községeknek az örlési adó jövedelmeinek az elvonásáért. Franciaországban az iparadó 8%-a a községeké. Belgium a kapudó eltörlése után, hogy a városokat elvont jövedelmeikért kártalanítsa, 40 százalékot engedett a községeknek a posta jövedelmeiből, 75 százalékot a kávévámából, 34%-ot a bor- és szeszvámából. Az állami jövedelmekből levont összegből szervezték a (Fonds communal) községi alapot, melyet az egyes városok között az általuk fizetett állami adó arányában évenként felosztanak. A porosz állam három nagy hozadéki adóját a föld-, ház-, és iparkereseti adót kikapcsolta az állami adórendszerből a zokat átbocsajtá a városok és községek szükségleteinek a fődözésére.

A hozadéki adók, különösen a házadó átengedését nálunk is gyakran kívánták. Hát az igaz, hogy a házák jövedelmezősége kizárólag a községi élet fejlődésének az eredménye, amibez az állam rendszerint igen kevéssel járul, de ez amellett, hogy jelenleg nem jelentene arányos teherkönyebbitést, s az aránytalanságok kiegyenlítésére nem vezetne, nagyon mélyen belevágná az állam pénzügyeibe s ami viszonyaink között ezt a jövedelmi forrást az állam legalább ez időszert — a pénzügyminiszter nyilatkozata szerint — nem nélkülözheti.

Sokat és ugyszóiván legsűrűbben emlegetik a fogyasztási adók átengedését is.

Ez ugyanazon akadályokba ütközik, amibe a házadó átengedése is, t. i. hogy az állam nem nélkülözheti s hogy nem jelentene arányos teherkönyebbitést.

De más hátránya is volna a fogyasztási adók átengedésének. Ugyanis megyék egy mint városok, számtalan feliratban kérték a törvényhozástól a fogyasztási adók leszállítását. Ha már most a városok ezt az adónemet megkapnák, vagy a törvényhozás leszállítaná azt előbb mérsékeltébb tételekre, vagy ha a törvényhozás ezt nem tenné is, megcsülekednék azt maguk a városok. De még ha nem szállítanak is le az adótételeket, mivel ennek az adónak a fizetése a legellenzenvesebb, igyekeznének már csak a sok ellenőrzési költség s az ellenőrzéssel járó zaklatás kikerülése végett is kiegyezni a fogyasztókkal s mivel ezt az egyezséget a város maga autonom közegeivel végeztetné, ezen egyezségekbe befolyó összeg egy alacsony lenne némely városban. hogy koránt sem jelentene az a városokra lényeges segítséget.

Ott van pl. egyik nagy alföldi metropolisunk, ahol a fogyasztási adó jelenlegi szigorú kezelése esetén elérendő nyereségből lényegesen is lehetne szállítani a pótdadó magas %-át, azonban inkább fizetik a magas községi pótdadót, mintsem a fogyasztási adót szigoruan és igazságosan kivetnék.

De nem is jelentene a fogyasztási adók átengedése arányos teher könyebbitést, mert sok olyan város, amely a segítségre rá nem szorult, nagy jövedelmet huzna belőle, a másokra, amely igazán reá van utalva a segítségre, még ha akár milyen szigoruan vetnék is ki, nem jelentene ele-

gendő segítsé s a nagy községi pótdadó maradna a régi.

Szó volt még a rendőrségi kiadásoknak az állam által való visszatérítésről. A segítség ezen módja már aránylagosabb teher könyebbitést jelentene, mint a fogyasztási adók átengedése, különösen ha a hasonló népességű és társadalmi nivójú városok rendőrségi kiadásainak végösszegei felelé vagy mint felfelé méltányosan kikerekítettének. De a megoldás ezen módja is azon hibában szenved, hogy indokolatlan segélyben részesítene olyan városokat, amelyek nincsenek a segélyre ráutalva s keveset lendítene azokon, amelyek a segítségre nagyobb mértékben rá vannak szorulva.

Mindezekből azt látjuk, hogy az eddig felmerült segítségi módok rendszerint abban a hibában szenvednek, hogy nagyon mélyen belevágnak az állam teherviselő képességébe, részint azért nem vezetnének célhoz, mert a városokon aránylagosan nem könnyítenék.

Miután a segítség megadásánál e két szempont különösen figyelembe veendő, miután az állam részéről nyújtandó segítségnek csak legmérsékeltébb mértékére lehet számítani s miután a legközvetlenebb cél csak az lehet, hogy a városok pénzügyi helyzetében fennálló nagy aránytalanságokat lehetőleg kiküszöböljük, ennél fogva ezen segítség nyújtásnak csak azokra a városokra és csak annyiban kellene kiterjeszkedni, amelyeknek és amely mértékben azoknak a segítségre valóban szükségük van. Ezt pedig akkor találjuk meg, ha számításunk alapjául a városok költségvetéseiben felüntetett fedezetlen hiányt vesszük.

A fedezetlen hiány alapján való segítségnek a lényege az, hogy mindaz a város részesül az állami segítségben, amelynek hiánya van, tehát amely ezen hiány fedezésére pótdadót szed. Minél nagyobb a hiány, tehát az annak fedezésére szedett pótdadó, annál nagyobb a segítség mennyisége is. Ezzel városnak egyáltalán nincs pótdója, annak nem lévén a segítségre szüksége, az az állami segítségben nem is részesül. Így tehát a segítség arányban áll a szükségességgel. Ha már most az állami segítség a fedezetlen hiány 50%-ig terjedne, ez különösen a magas pótdadóval sújtott városokban lényeges teher könyebbitést jelentene. Egyuttal aránylagos is volna a segítségnek ezen módja, mert az arányban állana a fenforgó szükségéle. Sőt az államkincstárra sem jelentene elviselhetetlen terhet.

Ha pl. az állam a fedezetlen hiány 50%-a erejéig nyújtana segítséget a városoknak, miután 1906-ban a pótdadó utján fedezett hiány törvényhatósági városokban 7,500.275 K
rendezett tanácsú városokban ... 5,662.806 „
összesen 13,163.081 K

volt, ennek 50%-a 6,581.540 koronát tenne ki a segítség összege, ami elég mérsékelt összegnek mondható, ha meggondoljuk, hogy a vármegyei alkalmazottaknak az 1904 X. t.-cz. alapján történt illetményei felemelése az állampénztárt 4,600.000 K költségöbbllettel terhelte meg. Mindössze tehát a városokon való segítség ezen módja 1,981.540 koronával kerülne többbe a kincstárnak, mint

amennyiben a megyei alkalmazottak fizetésrendezése került.

Ily segítség mellett minden városban a pótdó a felére csökkenne s egytal elértékné az, hogy a városokban — egyet-kettőt kivéve — a pótdó az 50%-on alul maradjon.

Hangsúlyozom, hogy a segítség ezen módját ideiglenes jellegetek contemplálom s a sürgős segítség elnyerésén kívül arra szolgálna, hogy a városok között a legkirívóbb ellentéteket megszüntetvén, a városok alkalmassá tétessenek arra, hogy olyan állandó segítséget nyerjenek, ami ekkor már minden városra egyformán hatna pl. akár a házadó részben vagy egész átengedése, akár az általuk beszedett állami adók 25—50%-ának az átutalásával.

A fentebb említett állami segítségre alkotmányjogi szempontból bizonyos aggodalmakat hozhatnánk fel. Pl. hogy jöhetne kormány, amely a városoktól ezen segítséget megvonná, illetve annak kiadását politikai pressióra használná fel. Ezen aggodalom azonban könnyen elosztható lenne, ha a segítséget megállapító törvényben kimondatnánk, hogy a jogerős költségvetésben megállapított fedezetlen hiány 50%-ának megfelelő összeget a városoknak az általuk beszedett állami adókból joguk van visszatartani s a saját céljaira bevételezni. Ez által nem lenne a mindenkori kormányok tetszésére bízva, hogy az állami segítséget a városok megkapják-e, vagy sem, hanem a törvény alapján megszabott állami segítség összegét a városok a maguk céljaira, az általuk beszedett állami adók összegéből egyszerűen visszatartják.

Felhozhatnók továbbá azt is ellenvetésül, hogy a városok költségvetései évről-évre változnak s így ezen 50%-nyi állami segítség végső összege bizonytalan volna. Ezen akként lehetne segíteni, hogy minden város jogerős költségvetése alapján kiszámították az utolsó 3 év átlaga s az ennek megfelelő összeg 5 vagy 10 évre megállapították.

A segítség ilyen módja mellett az államnak ép úgy mint a városoknak egyentőlen érdekében állana, hogy a városok helyesen és egyszerűen gazdálkodjanak és a fedezetlen hiány ne emelkedjék.

E tekintetben bizony indokolt és szükséges lenne a felügyelő hatóság hathatos ellenőrzése, mert minél jobban biztosíthatik a városok pénzügyi egyensúlya, annál fontosabb és szükségesebb a kormány felügyelete és ellenőrzése, miután máskülönbén a biztosított jog gyakran visszaélésre vezethető.

Természetesen ily körülmények között elengedhetetlen volna a költségvetések készítésénél irányadóul szolgáló alapelvek egyöntetű megállapítása, illetve a városi számvetel egységesítése s az összes városi költségvetéseknek a belügyminiszterium részéről való felülvizsgálása is, ami viszont a belügyminiszterium városi ügyosztályának a kibővítését és a belügyminiszteriumi számvevőség személyzetének a szaporítását vonná maga után.

De hogy ezen átmeneti idő alatt a legnyomasztóbb helyzetben levő városok is teljesen rendez-

jöhessenek, még bizonyos kedvezményt kellene nyújtani ezeknek.

Ilyen rendkívüli kedvezmény volna egyik-másik városnál pl. az iskolai hozzájárulás egész vagy részbeni elengedése, vagy amennyiben valamely állami közintézmény elhelyezéséről volna szó, az illető városnak a hozzájárulástól való mentesítése.

Ezen pénzbeli segítség mellett keresztülviendő volna még az, hogy a városi alkalmazottak nyugdíj tekintetében az állami és vármegyei alkalmazottakkal azonos törvény és elbírálás alá essenek s e végből a különböző városi nyugdíjalapok ezen általános állami közalkalmazottak nyugdíj alapjába összevonandók volnának.

Egyuttal ingyenes állami tanfolyamok felállításával gondoskodni kellene a rendőrlegénység egyöntetű, alapos kiképzetéséről.

Nagy lendületet adna továbbá a városok felvirágzásának az összes városi adósságoknak egy nagy nyerevénykölsősön kibocsátásával való konvertálása.

Ezenkívül az államnak a városok segítségével kellene sietni a tekintetben, hogy ezek felállíthassanak községi takarékpénztárakat, amely takarékpénztárak a kereskedelmi elvek szerint kezelnék a városi üzemeket, mint pl. közvilágítás, városi vasut, vízvezeték, téglagyár stb. stb.

A városi üzemek mindenütt házi kezelésbe veendőek volnának, mert ezáltal nemcsak a városi pénztárnak jutna nagyobb jövedelem, de a lakosság is szolidabb kiszolgálásban részesülne.

Temesvár villamos áramfejlesztő telepével, közúti vasutjával, teglagyárával stb. elérte, hogy közvilágításra egy fillért sem költ, az üzemek bevételei fedezik a törlesztési és kamathányadot s azonfelül évi 100.000 koronát szolgáltatnak a városi pénztárba a főlöslegükből.

Berlin városának házi kezelésben levő üzemei 1896-ban a következő nyereséget hozták:

gáz	4.111.685 M.
vízumő	2.428.957 "
csatorna	1.394 "
marhavásár	645.855 "
vágóhíd	982.054 "
vásáresarnok	150.130 "

Nemkülönbén szükséges volna, hogy egy országos bizottság megállapítaná, hogy melyik városnak miféle közintézményre volna szüksége — menten minden politikai befolyástól és protekciónál s ezen országos bizottságba bevonandók volnának a városok élén működő kiváló gyakorlati férfiak is.

Úgyancsak nem maradhatna el a községek és városok területi arrendirozása sem.

A városoknak egyben arra kell törekedniök, hogy ingatlanoktól, földbirtokaiktól ép úgy, mint bérházaiktól megszabaduljanak.

Brassónak az 52 millió értékű erdőbirtoka 368,766 koronát hoz, de ezen birtok kezelésé 173,310 koronába kerül s így a tiszta jövedelem csak 195,456 koronát tesz. Győr 216,473 korona bevétellel szemben 119,981 koronát költ gazdaságai kezelésére s így az csak 96,492 koronát hoz. Pécsnek az erdők, bányák kezelése 251.776 korona be-

vétel mellett 224,133 korona kiadással jár, tehát a haszon csak 27,643 korona. Pozsony erdészete 108.883 kor. bevétellel szemben 74.908 kor. kiadást okoz s a városi pénztárnak csak 33,975 korona jövedelme marad. Kassa hegyaljai szőlője 58,662 kor. bevétel mellett csak 1336 koronát jövedelmez. A magyar városok gazdasága ma még inkább bürokratikus, mint gazdasági alakra van fektetve. Üzleti szellemű gazdálkodás kell a városoknak.

A helyes városi gazdálkodás tehát az lesz, amikor a föld, erdő, szőlő stb. birtokokat *nem kezelik maguk a hatóságok, drágán, de a lakosság kezébe bocsátják nem is annyira bérelt, mint inkább eladás útján.*

Báró Lévy Lajos „A kivándorlás és városaink pénzügyeinek rendezése” című nagy figyelmet keltett s kiváló becsű tanulmányában meggyőzően kimutatta, hogy a városi és községi földbirtokoknak a szükséghez mért, fokozatos felparcellázása és telepítésre való felhasználása egy erős nemzeti földbirtokpolitika inaugurálására felette alkalmas.

Ugyancsak ő kimutatta, hogy a föld értékesítésével

a törv. városok jövedelme	9,179.120 K	01 f
a r. t.	830.347	05 "

fillérel lenne évente több.

A föld értékesítése megszüntetné a földéhséget, a városok anyagi helyzetét szánalná és végül a normális áron való földszerezés lehetőségének következménye lenne a kivándorlás csökkenése és a visszavándorlás nagymérvű emelkedése.

A föld értékesítése manapság már annyival is előnyös volna, mert a föld forgalmi értéke az utolsó három év alatt 50–60%-al emelkedett.

A föld értékesítése után a törvényhatóság és r. t. városok pótdadó összege 13,163,081 koronáról 8,074,607 koronára szállana le.

A fentírt módokat igen alkalmasak lennének a városok megizmosodására s ennek elérte esetén már lehetne korlátozni is a pótdadó magasságát s ki lehetne mondani, hogy pl. a pótdadó az egyenes adók 50%-át nem haladhatja meg.

Minden modern államban ugyanis elfogadott elv az, hogy az állam az önkormányzati hatóságok adókievetési jogát korlátozni jogosult, sőt köteles is. Kötelessége a törvényhozásnak örködni afelett, hogy a városi pótdadók az egyes városok lakosságának adózó képességét annyira igénybe ne vegyék, hogy ezek képtelenek legyenek az állami terhek viselésére. A pótlékok rendszertelensége a legjobb adórendszer hatását is képes tönkre tenni. Addig azonban, míg a városok pénzügyi egysúlyának biztosításáról valamilyen nem gondoskodunk, nem lehet korlátot szabni a községi adóztatásnak. Poroszországban, de még Angliában is korlátozva van a községi pótlék magassága, pedig Angliában a községek belügyeiket a legnagyobb függetlenséggel intézik.

Már az 1843–44. évi országgyűlés elé terjesztett királyi előadások foglalkoztak a községi adóztatás korlátozásával s irányadó elv volt, hogy a városok az önmegadóztatást olyképpen gyakorolják, hogy az országgyűlésen megajánlott közadón

felül saját szükségleteik fedezésére vehessenek ki adót, melynek maximumát azonban az országgyűlés állapítja meg.

Ha ezen javaslatokat a kormány és törvényhozás jóakarata figyelmére méltatná s mielőbb hozzá is fognának azok megvalósításához, akkor a városok jövő megizmosodása és erőtejes fejlődésének az alapja meg volna vetve s ezeken az életerős vidéki emporiumokon biztosan állana a magyar nemzeti állam hatalmas, fenséges épülete.

Tanügy.

Vizsgarend.

A debreczeni reform. egyház fiu- és leányiskoláinak az 1907–8-ik tanévet berekesztő vizsgái a következő helyen és időben fognak megtartani.

A) A nagytemplomban: vizsgát vezető lelkész: *János Zoltán.* 1. Junius 18., d. e. Eötvös-utcai fiúiskola III. o. Tanító: Dávid Mihály. 2. Junius 18., d. u. Mester-utcai leányiskola IV. o. Tanító: Lada Sándor. 3. Junius 19., d. e. Egyháztéri leányiskola V–VI. o. Tanító: Sáfár László. 4. Junius 19., d. u. Rákóczi-utcai leányiskola II. o. Tanító: Kálmán Lajosné. 5. Junius 20., d. e. Eötvös-utcai fiúiskola I. o. Tanító: Szécsényi István. 6. Junius 20., d. u. Eötvös-utcai leányiskola II. o. Tanító: Kani-zsay Endréné. 7. Junius 22., d. e. Rákóczi-utcai leányiskola I. o. Tanító: Szemere Lajos. 8. Junius 22., d. u. Eötvös-utcai leányiskola I. o. Tanító: Kálmár Ignác. 9. Junius 23., d. e. Rákóczi-utcai leányiskola IV. o. Tanító: Papp Gusztávné. 10. Junius 23., d. u. Rákóczi-utcai leányiskola III. o. Tanító: Szemere Lajosné. 11. Junius 24., d. e. Egyháztéri leányiskola V. o. Tanító: Szabó Vilma. 12. Junius 24., d. u. Eötvös-utcai fiúiskola IV. o. Tanító: Sz. Szabó László. 13. Junius 25., d. e. Eötvös-utcai fiúiskola II. o. Tanító: Mészáros József. 14. Junius 25., d. u. Mester-utcai leányiskola I. o. Tanító: Zong Julia. 15. Junius 26., d. e. Bethlen-utcai leányiskola I–II. o. tanító: Konrád Irén.

B) A kistemplomban: Vizsgát vezető lelkész: *Dicsőfi József.* 1. Junius 18., d. e. Egyháztéri fiúiskola IV. o. Tanító: Dávid Sándor. 2. Junius 18., d. u. Egyháztéri fiúiskola VI. o. Tanító: Káposztás Imre. 3. Junius 19., d. e. Csap-utcai leányiskola III. o. Tanító: Kiss András. 4. Junius 19., d. u. Miklósvai-utcai leányiskola III. o. Tanító: Zong János. 5. Junius 20., d. e. Csapó utcai leányiskola IV. o. Tanító: Nagy Károly. 6. Junius 20., d. u. Egyháztéri fiúiskola V. o. Tanító: Nagy Imre. 7. Junius 22., d. e. Csap-utcai leányiskola II. o. Tanító: Káposztás Imréné. 8. Junius 22., d. u. Jókai-utcai fiúiskola II. o. Tanító: Szőke János. 9. Junius 23., d. e. Jókai-utcai fiúiskola III. o. Tanító: Karsay János. 10. Junius 23., d. u. Jókai-utcai fiúiskola I. o. Tanító: Kardos Ferenc. 11. Junius 24., d. e. Miklósvai-utcai leányiskola I–II. o. Tanító: Govrik Miklósné. 12. Junius 24., d. u. Csap-utcai fiúiskola IV. o. Tanító: Komlóssy Imre. 13. Junius 25., d. e. Egyháztéri fiúiskola II. o. Tanító: Tóth Sándor. 14. Junius 25., d. u. Egyháztéri fiúiskola I. o. Tanító: Aholdi Béla. 15. Junius 26., d. e. Csapó utcai leányiskola III. o. Tanító: Varsányi Imréné. 16. Junius 26., d. u. Egyháztéri fiúiskola III. o. Tanító: Varsányi Imre. 17. Junius 27., d. e. Egyháztéri fiúiskola V. o. Tanító: Papp Gusztáv.

C) Kossuth-utcai templomban: Vizsgát vezető lelkész: *Szele György.* 1. Junius 17., d. u. Pacsirta-utcai fiúiskola II. o. Tanító: Háló Sándor. 2. Junius 18., d. e. Csonka-utcai fiúiskola I. o. Tanító: Kiss Lajos. 3. Junius 18., d. u. Kossuth-utcai leányiskola III. o. Tanító: Szentjóbó Kálmán. 4. Junius 19., d. e. Pacsirta-utcai fiúiskola I. o. Tanító: Szendi Imre. 5. Junius 19., d. u. Pacsirta-utcai fiúiskola V. o. Tanító: Papp Ignác. 6. Junius 20., d. e. Pacsirta-utcai fiúiskola III. o. Tanító: Csuska István. 7. Junius 20., d. u. Pacsirta-utcai fiúiskola IV. o. Tanító: Tassi Miklós. 8. Junius 22., d. e. Csonka-utcai fiúiskola IV. o. Tanító: Veres Gyula. 9. Junius 22., d. u. Csapókerti leányiskola

I—II. o. Tanító Tömöri Jenő. 10. Junius 23., d. e. Csonka-utcai leányiskola I. o. Tanító: Varga Béláné. 11. Junius 23., d. u. Pacsirta-utcai fiúiskola VI. o. Tanító: Kovács-Mihály. 12. Junius 24., d. e. Csapókereti fiúiskola I—II. o. Tanító: Mocsi László. 13. Junius 24., d. u. Csonka-utcai fiúiskola III. o. Varga Béla. 14. Junius 25., d. e. Csonka-utcai fiúiskola II. o. Tanító: Szabó István. 15. Junius 25., d. u. Csonka-utcai leányiskola II. o. Tanító: Szombathy Mária. 16. Junius 26., d. e. Kossuth-utcai leányiskola IV. o. Tanító: Barna Róza.

D) Ispótlái templomban: Vizsgát vezető lelkész: **Könyves Tóth Kálmán.** 1. Junius 18., d. e. Ispótlái leányiskola V—VI. o. Tanító: Herczeg János. 2. Junius 18., d. u. Ispótlái fiúiskola IV. o. Tanító: Horkay Lajos. 3. Junius 19., d. e. Vigkedvü Mihály-utcai leányiskola V—VI. o. Tanító: Simon István. 4. Junius 19., d. u. Teleki-utcai fiúiskola I—II. o. Tanító: Ökrös István. 5. Junius 20., d. e. Ispótlái fiúiskola III. o. Tanító: Kerékgyártó József. 6. Junius 20., Ispótlái fiúiskola I. o. Tanító: Barcza Barna. 7. Junius 22. d. e. Ispótlái fiúiskola II. o. Tanító: Hatvani József. 8. Junius 22. d. u. Teleki-utcai fiúiskola V. o. Tanító: Herczeg Béla. 9. Junius 23., d. e. Vigkedvü Mihály-utcai leányiskola I—II. o. Tanító: Eöry Mária. 10. Junius 23., d. u. Homokkerti fiúiskola I—II. o. Tanító: Törös Károly. 11. Junius 24., d. e. Ispótlái leányiskola I—II. o. Tanító: Szathmáry Julia. 12. Junius 24., d. u. Teleki-utcai fiúiskola III. o. Tanító: Varjas Bálint. 13. Junius 25., d. e. Vigkedvü Mihály-utcai leányiskola IV. o. Tanító: Törő Mihályné. 14. Junius 25., Teleki-utcai fiúiskola IV. o. Tanító: Ormós Lajos. 15. Junius 26., d. e. Vigkedvü Mihály-utcai leányiskola III. o. Tanító: Ormós Lajosné. 16. Junius 26., d. u. Homokkerti leányiskola I—II. o. Tanító: Bösözörmyi Imre. 17. Junius 27., d. e. Ispótlái leányiskola II—IV. o. Tanító: Telky Róza.

E) Az oratoriumban: Vizsgát vezető lelkész: **Orosz István** tanítóképződei igazgató. 1. Junius 21., d. e. Gyakorlóiskola I—IV. o. Tanító: Kiss György. A vizsgálatok kezdete délelőtt 9, délután 4 órakor.

Jegyzet: 1. Az évet záró és háláadó istentisztelet junius hó 17-ik napján, reggeli 8 órakor a nagytemplomban és kistemplomban fog megtartatni. Ez ünnepélyes alkalomra a nagy- és Kossuth-utcai templomban vizsgázók a nagytemplomban, a kis- és ispotláyi templomban vizsgázók pedig a kistemplomban jelenjenek meg.

2. A reform. iparos tanulók vallásvizsgái junius hó 21-ik napján, délelőtt 11—12 óráig saját termelkben tartatnak meg.

3. A kövizsgai osztályozás az 1558/1906. P. számú végzés alapján mellőzendő s a jelentések csak az általános tapasztalatokat, mint tananyag elvégzése, tudása, értelmesség, fegyelem és netalán intézkedéseket igénylő megjegyzéseket, javaslatokat foglalják magokban.

4. Az I-ső és II-ik — akár együtt, akár külön tanított — osztályok vizsgálata legfeljebb 2 és fél óráig tarthat, a magasabb osztályok vizsgálata terjedhet ugyan 3 órai időig, de ez esetben egyszer 10—15 percnyi szünet engedtettsék. (1558/1906. P. sz. végzés).

Mely vizsgálaton való megjelenésre és az iskolai évet záró istentiszteleten leendő részvételre az érdekelt szülőket és tanügybarátokat tisztelettel meghívja.

Kelt a debreczeni reform. egyházi iskolaszékének 1908 május 9-én tartott üléséből.

Az iskolaszék

Nyolc nap Londonban.

A londoni magyar kiállítás megtekintésére tervezett társas tanulmányut programja.

A tanulmányut résztvevői négy csoportban keresik fel Londont, és pedig: 1908 junius hó 14-én és 28-án, julius hó 15-én és augusztus hó 20-án.

Indulás Budapestről külön vonaton a nyugati pályaudvarról, mindenkor d. u. 3 órakor. Utirány: Wien, Frankfurt, Köln, Brüssel, Ostende, Dover, London. Minthogy Londonban vasárnap az összes üzletek, valamint mulatóhelyek zárva vannak, a város egészen kihalt, az indulás

mindenkor szombati napon történik s így a vasárnap utazással telik el. A tengeri ut a legkényelmesebb, mert az utasok este kabinjaikba térhetnek s az éjszakát nyugodtan átaludhatják. Érkezés hétfőn reggel Londonba.

A társaság megtekinti London összes nevezetességeit (Parlament, Westminster Apátság, Szent Pál templom, Tower, a Docks stb. stb.), minden estét más-más szórakozóhelyen tölti, résztvesz a magyarság tiszteletére rendezendő nagy banketten s a közbeeső vasárnapot egy soha el nem felejthető szépségű Themse hajó kiránduláson tölti, megneve a Hamptoncourt palotát, III. Vilmos király tündérbertjét, Richmond-parkot és Kew Gardenst, a világ legszébb pálmakertjét.

Visszafelé ugyanazon utvonat van előírányozva, ha azonban valaki más uton újat hazatérni s ebbeli szándékát az indulást 14 nappal megelőzőleg bejelenti, annak menetjegye tetszés szerinti irányban fog kiállíttatni (45 napi érvényességgel), ez esetben azonban az illető köteles az előírányozott utvonat és az általa kívánt utirány közötti netalán különbséget megtéríteni.

A részvételi díj 600 korona.

Ez összegben bennfoglaltatik a vasuti és hajójegy Londonba és vissza s a teljes ellátás, az indulás percétől kezdve már az uton, valamint a 8 napos londoni tartózkodás alatt, látványosságok és színházak belépődíjai, vezető és kocsiköltsége, borraivalók stb. stb.

A résztvevőnek a kirándulás kezdetétől annak befejeztéig a fenti összegben felül egyetlen fillér kiadása sem lesz.

A kirándulás befejeződik a nyolcadik napon. Ekkor a rendezőség kötelezettsége is megszűnik, magára vállalja azonban valaki még ditalanul az utasoknak a vasutra szállítását és a podgyász feladását. Aki megakarja hosszabbítani angliai tartózkodását avagy egyéb kirándulást tervez, s aki a londoni magyar kiállítással kapcsolatosan üzleti konjunkturákat akar London export-cégekkel létesíteni, annak a rendezőség tanácsosal szolgál és minden lehető kedvezményt kieszközöl Londonban felállítandó irodája által.

Jelentkezést legkésőbb az indulást megelőzőleg 14 nappal fogadunk el. A jelentkezés alkalmával 100 korona fizetendő le, mely összeg a részvételi díjba beszámíttatik.

Londonról és a londoni életről minden résztvevő egy könyvet kap ingyen, melyet a tanulmányi ut vezetője dr. Molnár Ákos adott ki; bolti ára 1 korona.

Miniszteri körrendelet.

20345
1908. I. a.

B. M. számú körrendelet.

Az országos cimere védelme tárgyában.

Valamennyi vármegyei és városi törvényhatóság közönségének, a budapesti államrendőrség főkapitányának, és a fiu-mei kir. kormányzatának.

„A magyar korona országai egyesített, vagy az ország külön cimereinek elferdített alakban, továbbá e cimereknek, vagy a nemzeti lobogónak az állam méltóságát sértő módon való használata, illetőleg alkalmazása tárgyában.

A kihágásokról szóló 1879 évi XL. t. c. 1. §-a alapján a következőket rendelem:

aki a magyar korona országai egyesített, vagy

az ország külön cimerét szándékosan elferdítve használja, illetőleg alkalmazza,

ugyszintén az, aki ezt a cimert, vagy nemzeti lobogót az állam méltóságát sértő módon használja, illetőleg alkalmazza, kihágást követ el és 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.*

Ezen kihágások eseteiben az 1883 XVIII. t. cz. 9 §-ában, illetőleg az 1883 évi 50422 B. M. számú rendeletben felsorolt közigazgatási hatóságok gyakorolják a bíraskodást.

Budapest, 1908 évi május hó 8-án.

Arácssy s. k.

A másolat hitelül:

Debreczen, 1908 évi május hó 29-én.

Raics Gyula,
városi kiadó.

Hírek.

— **A Csokonai-kör közgyűlése.** A Csokonai-kör május hónap 31-ikén tartotta évi közgyűlését Komlóssy Arthur alelnök elnöklésével. Az ülés elején az elnök meleg szavakkal emlékezett meg Kiss Áron püspök elhunytáról, ki a Csokonai-körnek mindenkor lelkes támogatója volt. Indítványára a közgyűlés kimondta, hogy az elhunyt főpap temetésén testületileg vesz részt és a gyászoló családhoz részvétiratot intéz.

Majd Szávay Gyula főtítkár olvasta fel gyönyörű jelentését, melynek vége így hangzik:

Röviden összegezve: egyetmást tettünk s a jövőre minden jót igérünk s ígéreteinkből, amit csak lehet beváltunk. Erősíteni akarjuk magunkat nemcsak anyagiakban, de változatos eszmékört és széles látást hozó munkatársakban is. Erre való az a tervünk, hogy a kör választmányja fokozatosan kibővídjön társadalmi, tudományos és irodalmi életünk termékeny lelkü új jövővénei, valamint a rokon művész irányzatok képviselői abban otthonra találhassanak.

Hisszük, hogy az idők fejlődésének ránk verő hullámai csak megedzik körünket eszményi céljai felé való törekvésében és felrissülve tudjuk állni a munkát, ha nagyobb feladatok intenek felénk.

Ezt hirdetjük mi, kik a kör bizalmából ma az evezőknél állunk, várván a telváltó érdemeibekért, erősebbeket.

Amíg ők elérkeznek, szerény erőnköz és körültekintésünkhöz képest legjobb igyekezettel tartjuk néha ár irányban, máskor ár ellen azt a kis hajót, mely Debreczen város közönségének eszményiért és szépért hozott áldozatain, ha nem is annak tengerén, de délibos hullámain ringatózik.

Ringassa szelíden Csokonai városának anyaszeretete.

A költségvetés letárgyalása és a számvizsgálói jelentés bemutatása után megejtették a számvizsgálók és választmányi tagok választását. Számvizsgálók lettek: Márton Imre, Lőkövits Arthur és Zoltai Lajos. Választmányi tagok: Bosznay István, Fiák Károly, Jánosi Zoltán, Kenézy Gyula

dr., Koncz Ákos, Márk Endre, Nagy Zsigmond Jdr., Oláh Gábor, Oláh Károly, Papp Károly dr., Sár-vary Lőrinc. Sinka Sándor, S. Szabó József, Szűcs Miklós dr. Varju János, kik közül 9 régi, 6 pedig új.

— **Reform a helybeli pénztintezeteknél.** A helybeli pénztintezetek Fenyéri Zádor Lajos kir. tanácsos, takarékpénztári vezérigazgató elnöklésével ülést tartottak, melyen kimondták, hogy jun. 15-ikétől kezdve hivatalos órákat reggel 8 órától 2-ig tartanak. A reformot a szív embere: fenyéri Zádor Lajos kezdeményezte, aki minden nemes irányzatnak és humánus törekvésnek zászlóvivője városunkban. Az ülésen kimondták azt is, hogy az intézetek nemcsak részt vesznek a pénztintezetek debreczeni kongresszusán, de anyagilag is hozzájárulnak az erkölcsi és anyagi siker biztosításához.

— **Egyesülés.** A debreczeni gazdasági egyesület és a debreczeni gazdakör — mint halljuk — egyesül. A két hatalmas gazdasági testület egyesülése bizonyára üdvös hatással lesz gazdasági életünk felelevenítésére.

— **A drágasági pótlék.** A belügyminiszter jóváhagyta a közgyűlés ama határozatát, melylyel drágasági pótlékokat szavazott meg a város összes tisztviselőinek és alkalmazottainak.

— **Jószágotvasás a Hortobágyon.** A hortobágyi jószágotvasást a héten tartották meg.

Hirdetések.

3439 sz.
1908.

M. kir. doh. bev. felügyelőség Debreczen.

Versenyárgyalási hirdetmény.

A hajdudorogi m. kir. dohánybevéltő hivatalnál folyó évben végződő és az alább felsorolt tatarozási munkálatok biztosítására ezennel versenyárgyalás hirdetettik.

a) a IV. számú raktár tatarozása	1097 K 69 f
b) a III. " " " " " "	1231 " 69 "
c) furott kút létesítése " " " "	1000 " — "
d) a hivatalház kutjának mélyítése	200 " — "
	összesen 3529 K 38 f

Az itt felsorolt munkálatok versenyárgyalására vállalkozók oly megjegyzéssel havatnak meg, hogy egy koronás bélyeggel ellátott és valamely állami pénztárnál vagy adóhivatalnál letett 5% óvadékról szóló nyugtával felszerelt írásbeli zárt ajánlatukat ezen tatarozásrai, illetve új furott kút létesítésére folyó évi július hó első napjának délelőtti 10 óráig ezen m. kir. dohánybevéltő felügyelőségnek nyújtás be, ahol a költségvetés a hivatalos órák alatt megtekinthető.

A kútfúrásra és kút-mélyítésre külön ajánlat adandó be.

Az ajánlatba kiteendő, hogy az általános építési feltételeket ismeri, azoknak magát aláveti. Szóbeli vagy elkészen, valamint táviratilag tett, továbbá oly ajánlat melyhez készpénz vagy érték-papír van csatolva figyelembe vétetni nem fog.

Debreczen 1908 május hó 24.

Magyaróssy
felügyelő.